

การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*

Learning Resources and Local Wisdoms Utilization in Nonthaburi Province for School Curriculum Development

รองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติ และคณะ
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มสธ.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี 2) วิเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี และ 4) ประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า (1) แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของนนทบุรีด้านสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสังคม ผลกระทบจากกระแสการพัฒนา ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ด้านการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านหัตถกรรม ด้านวิสาหกิจชุมชน ด้านการดำเนินชีวิตในสังคม ด้านภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรมและประเพณี บุคคลสำคัญและศาสนา (2) การจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีทั้ง 13 เรื่อง มีความสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของช่วงชั้นที่ 3 ทั้ง 5 สาระหลัก (3) ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีได้ หลักสูตรนนทบุรี : นครแห่งความรื่นรมย์ที่เป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้เวลาเรียน 1 ภาคการศึกษา 40 ชั่วโมง มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิตประกอบด้วย 13 หน่วยการเรียนรู้ และ (4) ผลการประเมิน

* คัดมาจาก วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 มิ.ย. - พ.ย. 2550, หน้า 1 - 7

หลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี โดยการศึกษาความคิดเห็นของ
ครูผู้สอนพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 13 แผน มีความชัดเจนและสมบูรณ์ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้สอน
ได้ทันที นักเรียนมีความรู้ทักษะและกระบวนการทางวิชาการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และทางสังคม
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
หลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

This study a research and development with the purposes to (1) synthesize learning resources and wisdom in Nonthaburi Province : (2) analyze learning resources and wisdom in Nonthaburi Province relevant to learning substances and standards of basic education curriculum : (3) develop school-based curriculum utilizing learning resources and wisdom in Nonthaburi Province : and (4) evaluate the developed school-based curriculum utilizing learning resources and wisdom in Nonthaburi Province.

Research findings were as follows :

1. Learning resources and wisdom in Nonthaburi Province consisted of geographical and historical backgrounds of Nonthaburi Province; learning resources; impacts of development trend on Nonthaburi; the wisdom on agriculture, natural resources and environment management, handicrafts, and community enterprises; social life; language and literature ; arts and traditions ; important people ; and religion.

2. The grouping of the 13 learning resources and wisdom in Nonthaburi Province was relevant to the five main substances of the Third Level learning substances in the Social Studies, Religion and Culture learning Area.

3. The result of school-based curriculum development utilizing learning resources and wisdom in Nonthaburi Province was that the school-based curriculum was developed in the form of the Course : Nonthaburi, the Pleasant City. The Course was a supplementary course in the Social Studies, Religion and Culture Learning Area for Mathayom Suksa I level .It was a semester course with one credit requiring 40 hours of study time. It comprised 13 learning units

4. Evaluation of the developed school-based curriculum utilizing learning resources and wisdom of Nonthaburi Province was undertaken by studying opinions of teachers, students' learning achievement and opinions toward the school-based curriculum. Findings on opinions of teachers were on learning plans, most of them were clear and complete for teachers to use in their teaching right away, and on the learning process of students, the students acquired knowledge, skills and processes including the academic process, searching for knowledge by oneself process, and social process. On student's learning achievement of students were significantly higher than their pre-learning counterpart And on students' opinions toward the developed school-based curriculum utilizing learning resources and wisdom in Nonthaburi Province, students' opinion rating means were at the high level.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พฤศจิกายน 2545) พบว่าในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีความก้าวหน้าระดับปานกลางในส่วนของการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ได้ดำเนินการในรูปการจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น การบรรยาย การฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ การผลิตเอกสารและสื่ออุปกรณ์เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้การพัฒนาบุคลากรเพื่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนำร่องศึกษารูปแบบและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กล่าวได้ว่ามีความก้าวหน้าระดับปานกลาง

ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน ส่วนหลักสูตรแกนกลาง คือ การเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างหลักสูตรเดิม โดยเฉพาะในเรื่องสาระของรายวิชา เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลซึ่งเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูและสถานศึกษา ครู บุคลากรและผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจ สำหรับหลักสูตรสถานศึกษาที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ปราบกฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่โรงเรียนนำ

รื่องและโรงเรียนเครือข่ายในการใช้หลักสูตรโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ยังไม่มีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและนำหลักสูตรไปใช้ และขาดการประสานงานระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานของรัฐและเอกชนในด้านการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ คือ การติดตาม การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เท่าที่ดำเนินการอยู่ภายในช่วงเวลาจำกัด ไม่ครอบคลุมและครบถ้วนทุกหน่วยงาน เนื่องจากแหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมายในทุกชุมชน ตลอดจนการดำเนินงานเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีแผนงานโครงการในการพัฒนาใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ร่วมกัน (สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2545 หน้า 12-15; หน้า 52-55) ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวอาจครอบคลุมถึงปัญหาท้องถิ่น เนื่องจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกัน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพประชาชนทั่วไป เพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ผู้ประกอบการอาชีพและขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาเพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม หน้าที่หลักของมหาวิทยาลัยนอกจากงานด้านการสอนและการวิจัยในระดับอุดมศึกษาแล้ว ยังได้ให้บริการทางวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย และโดยที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นเมืองเก่ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 20 กิโลเมตรมหาวิทยาลัยจึงตระหนักดีถึงหน้าที่ในการให้บริการด้านวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนจังหวัดนนทบุรีได้ดำรงอยู่สืบไป ด้วยเหตุนี้สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการศึกษาและการเรียนการสอน จึงสนใจในการสำรวจวิจัยแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากว่ามีอยู่ที่ใดบ้าง เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และแสดงถึงความรอบรู้ของคนในจังหวัดนนทบุรี มีการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีมาใช้กับหลักสูตรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนนทบุรีมาน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนนทบุรี

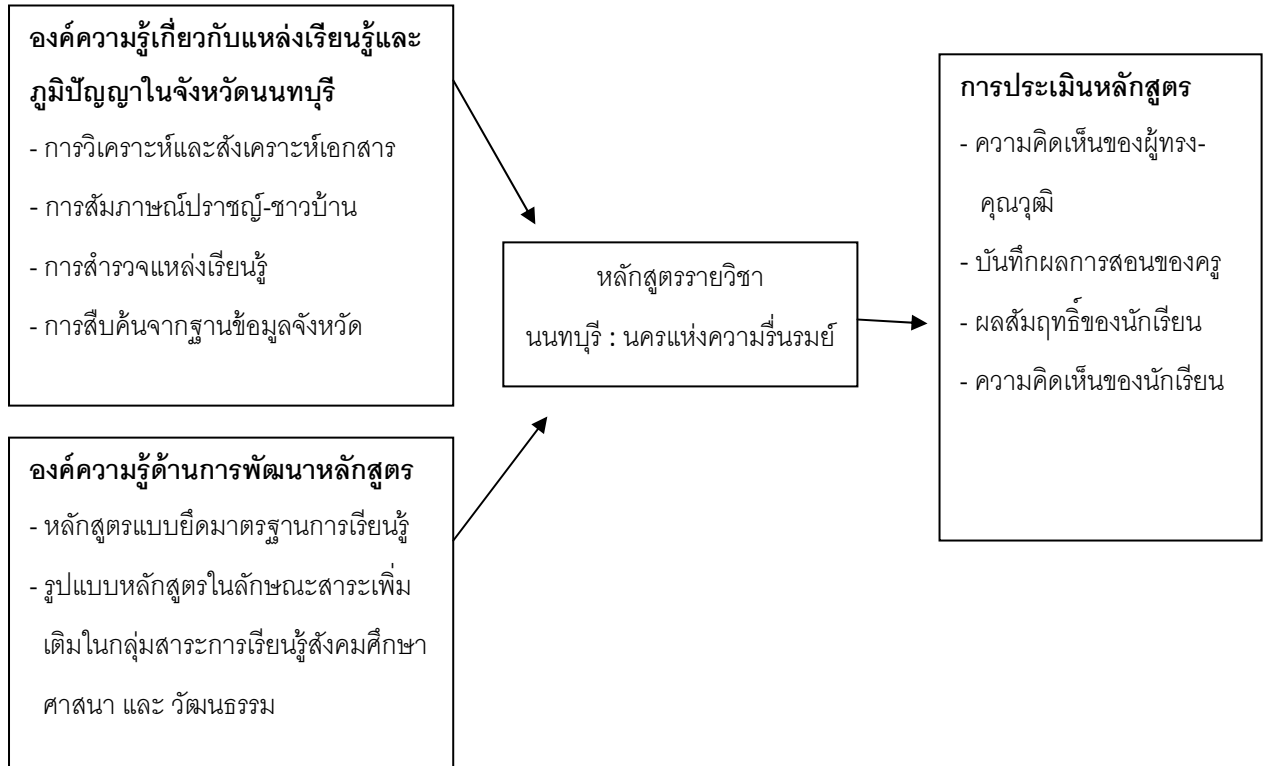
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี
4. เพื่อประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี โดยการศึกษาเอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ฉบับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ได้หลักสูตรแบบยึดมาตรฐานการเรียนรู้ในลักษณะสาระเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. ศึกษาการจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544
3. ศึกษาผังโมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544
4. จัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีให้สอดคล้องกันในแต่ละสาระ ซึ่งประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์
5. สัมมนาวิพากษ์แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับแต่ละสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. สร้างหลักสูตร นนทบุรี :นครแห่งความรื่นรมย์ ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตรคำอธิบายรายวิชา สาระและมาตรฐานการเรียนรู้เนื้อหาสาระประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 13 หน่วย และนำเนื้อหาสาระทั้ง 13 หน่วย มาจัดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยและรายชั่วโมง ซึ่งประกอบด้วย หัวเรื่อง ระยะเวลาที่ใช้สอน สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้
2. ตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตร เป็นการพิจารณาความเป็นไปได้และความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเนื้อหาและครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. ทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทพศิรินทร์นนทบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี
ในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครู
ต่อหลักสูตรสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตร
ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ครูผู้สอน และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย บันทึก
การสอนหลังสอนของครูผู้สอนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของ
นักเรียนที่มีต่อหลักสูตรการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
สัมประสิทธิ์การแปรผัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีประกอบด้วยประวัติความเป็นมาของนนทบุรี
ด้านสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและสังคม ผลกระทบจากกระแสการ
พัฒนาที่มีต่อนนทบุรี ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม ด้านการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ด้านหัตถกรรม ด้านวิสาหกิจชุมชน การดำเนินชีวิตในสังคม ภาษาและวรรณกรรม
ศิลปกรรมและประเพณี บุคคลสำคัญ และศาสนาในจังหวัดนนทบุรี
2. การจัดกลุ่มแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรีทั้ง 13 เรื่อง มีความสอดคล้องกับ
สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของช่วงชั้นที่ 3
ทั้ง 5 สาระหลัก ซึ่งประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์
3. ผลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี คือ ได้
หลักสูตรนนทบุรี : นครแห่งความรื่นรมย์ ที่มีลักษณะเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใช้เวลาเรียน 1 ภาคการศึกษา 40 ชั่วโมง มีค่า
เท่ากับ 1 หน่วยกิต ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 13 หน่วย การเรียนรู้ที่ครอบคลุมแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
ในจังหวัดนนทบุรีอันได้แก่ 1) จากบ้านตลาดขวัญสู่นนทบุรี : ความเป็นมาของจังหวัดนนทบุรี 2) แหล่ง
เรียนรู้ของนนทบุรี 3) กระแสการพัฒนาของนนทบุรี 4) ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมของชาวนนทบุรี 5)
ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชาวนนทบุรี 6) ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมของ
ชาวนนทบุรี 7) ภูมิปัญญาด้านวิสาหกิจชุมชน และ OTOP นนทบุรี 8) การบริหารราชการของจังหวัด

นนทบุรี และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนนทบุรี 9) การดำเนินชีวิตในสังคมของชาวนนนทบุรี 10) ภาษาและวรรณกรรมของชาวนนนทบุรี 11) ศิลปกรรมและประเพณีของชาวนนนทบุรี 12) บุคคลสำคัญของจังหวัดนนทบุรี และ 13) หลักธรรมน้อมนำสุข

4. ผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี โดยการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า

4.1 ความคิดเห็นของครูผู้สอนพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ มีความชัดเจน และสมบูรณ์ ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้สอนได้ทันที นักเรียนมีความรู้ ทักษะและกระบวนการทั้งทักษะทางวิชาการ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และทักษะทางสังคม

4.2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก และในอันดับแรกคือ นักเรียนรู้สึกว่าการบูรณาการเนื้อหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณค่าควรอนุรักษ์ไว้ รองลงมาคือ นักเรียนรู้สึกว่าโบราณสถาน โบราณวัตถุในจังหวัดนนทบุรีควรแก่การอนุรักษ์ไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้แต่ละท้องถิ่น เพื่อได้ข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นข้อมูลเชิงลึก

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเกี่ยวกับท้องถิ่นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอาจทำได้โดยกำหนดเป็นสาระเพิ่มเติม หรือสอดแทรกในสาระพื้นฐานของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรอาศัยความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น และสถานศึกษาในทุกขั้นตอน

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

_____. (2545) **สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา**

และวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการฝ่ายอำนวยการจัดงานเฉลิม

พระเกียรติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม

พระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 (2543) **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์**

เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนนทบุรี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546) **รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูป**

การศึกษาในวาระครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

อุมาพร หล่อสมฤดี (2545) **รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ปริญญาโททางการศึกษาดุษฎี**

บัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิไล

Michaelis, John U. (1992) *Studies for Children: A Guide to Basic instruction*. New Jersey:

Prentice-Hall Inc.

Nelson, Murry R. (1992) *Children and Social Studies: Creative Teaching in the Elementary*

Classroom. 2nd Harcourt Brace Jovanovich.